

<https://www.digitalvscorrupt.eu>

Co-funded by
the European Union

MANUAL PËR PUNË RINORE MBI METODAT E EDUKIMIT JOFORMAL

METODA PËR PARANDALIMIN E KORRUPSIONIT NË BIZNES

Zhvilluar në kuadër të projektit "With Digitalisation Versus
Corruption" (Erasmus+)

ERASMUS-YOUTH-2023-CB

Emri i projektit: "With Digitalisation Versus Corruption" në kuadër të programit Erasmus Youth 2023 - Ndërtimi i kapaciteteve në fushën e rinisë - Ballkani Perëndimor.

Numri i projektit: 101131572

Projekti "With Digitalisation Versus Corruption" bashkëfinancohet nga Bashkimi Evropian.

Koordinatori:

NVO Naučno-istraživačko udruženje za umjetnost, kulturno-obrazovne programe i tehnologiju EPEKA (EPEKA ME) – Montenegro

Organizatrat pjesëmarrëse:

- Znanstveno-raziskovalno združenje za umetnost, kulturne in izobrazevalne programe in tehnologijo EPEKA, socialno podjetje (EPEKA SI) – Sllovenia
- Phiren amenca international network (Phiren amenca) – Belgjikë
- Privatna nauchna ustanova institute za primeneti istrazuvanja za biznis Skopje (IARB) – Republika e Maqedonisë së Veriut
- Gagnsaei samtök gegn spillingu (TI-IS) – Islandë
- Qendra open doors (OPEN DOORS) – Shqipëri
- EPEKA Berlin EV (EPEKA BERLIN EV) – Gjermani
- Europe for you, z.s. (EUROPE FOR YOU) – Çeki
- Center for education and training Prizren (CET-PRIZREN) – Kosovë
- Scientific and research association for art, cultural an educational programmes and technology EPEKA (EPEKA Serbia) – Serbi
- Fundacija europejski instytut outsourcingu (EOIF) – Poloni
- Udruženje Akustikum - muzicka omladina JMBH (AKUSTIKUM) – Bosnjë dhe Hercegovinë
- Lxkia izcilik ve doga sporlari kulubu dernegi (LIDOSK) – Turqi
- Arcigay (ACIGAY APS) – Itali
- Transparency International Islandija (TI-IS) – Islanda
- Skupnost Občin Slovenije - Sllovenia
- Institut Jožef Stefan - Sllovenia

Autorët:

- Privatna nauchna ustanova institute za primeneti istrazuvanja za biznis Skopje (IARB) – Republika e Maqedonisë së Veriut
- Naučno-istraživačko udruženje za umjetnost, kulturne i obrazovne programe i tehnologiju EPEKA (EPEKA Serbia) – Serbi
- NVO Naučno-istraživačko udruženje za umjetnost, kulturno-obrazovne programe i tehnologiju EPEKA (EPEKA ME) – Montenegro
- Znanstveno-raziskovalno združenje za umetnost, kulturne in izobrazevalne programe in tehnologijo EPEKA, socialno podjetje (EPEKA SI) – Slloveni
- Transparency International Islandija (TI-IS) – Islanda

MOHIM PËRGJEGJËSIE

Informacionet dhe pikëpamjet e paraqitura në këtë Paketë mjetesh janë të Institutit për Kërkime të Aplikuara për Biznes dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht opinionin zyrtar të Bashkimit Evropian apo të ndonjë institucioni tjetër financues. As institucionet e Bashkimit Evropian dhe as ndonjë person që vepron në emër të tyre nuk mund të mbahen përgjegjës për përdorimin që mund t'i bëhet informacionit të përfshirë këtu.

tabela e përmbajtjes

04	PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE	14	METODAT DHE AKTIVITETET E EDUKIMIT JOFORMAL
05	HYRJE	18	MJETE PËR PUNËTORËT RINORË
08	KONTEKSTI DHE ARSYETIMI	21	NGA TË MËSUARIT TE VEPRIMI
09	KORNIZA EDUKATIVE	24	REFLEKTIME PËRFUNDIMTARE
11	TEMAT KRYESORE TË MANUALIT	25	BURIME DHE REFERENCA
		28	SHTOJCA

PËRMBLEDHJE

EKZEKUTIVE

Ky manual pajis punëtorët rinorë, edukatorët, sipërmarrësit e rinj dhe institucionet arsimore me metoda praktike të edukimit joformal për të parandaluar korrupsionin në biznes dhe për të promovuar qëndrueshmërinë mjedisore. Udhëzimet e tij mbështeten në parimet e integritetit, përgjegjësisë dhe respektimit të sundimit të ligjit, duke trajtuar sfidat aktuale me të cilat përballen të rinjtë dhe profesionistët në Bashkimin Evropian dhe në Ballkanin Perëndimor.

Duke theksuar përgjegjësinë personale dhe kolektive, manuali lidh përpjekjet kundër korrupsionit me qëndrueshmërinë dhe vlerat evropiane. Përdoruesit do të gjejnë qasje kreative të të mësuarit, aktivitete pjesëmarrëse dhe strategji të zbatueshme që frymëzojnë qytetari aktive, biznes etik dhe kujdes për natyrën.

Duke u angazhuar me këto mjete dhe koncepte, punëtorët rinorë dhe pjesëmarrësit fitojnë kuptim më të thellë për mekanizmat e korrupsionit, njohin lidhjet e forta ndërmjet transparencës dhe mbrojtjes së mjedisit dhe zhvillojnë iniciativa që ndërtojnë komunitete të drejta, gjithëpërfshirëse dhe të gjelbra.

HYRJE

Rreth projektit

DigitalVScorrupt është një projekt Erasmus+ CBY dhe WB me objektivin kryesor për të luftuar korrupsionin në BE dhe në Ballkanin Perëndimor (BP) përmes mjeteve digjitale dhe fuqizimit të të rinjve dhe njerëzve në BE dhe në Ballkanin Perëndimor (BP).

Korrupsioni është një fenomen kompleks shoqëror, politik dhe ekonomik që prek të gjitha vendet. Korrupsioni minon institucionet demokratike, ngadalëson zhvillimin ekonomik dhe kontribuon në paqëndrueshmërinë e qeverisjes.

Korrupsioni sulmon themelet e institucioneve demokratike duke shtrembëruar proceset zgjedhore, duke deformuar sundimin e ligjit dhe duke krijuar një moçal burokratik që krijohet vetëm për të nxjerrë ryshfete. Banka Botërore ka luftuar korrupsionin për dekada, ndërsa shoqërisë civile dhe organizatave rinore u takon të përballen me një nga armiqtë më të vështirë të kohës sonë, të mbrojnë vlerat themelore të BE-së: demokracinë, sundimin e ligjit dhe vlerat e përbashkëta, të promovojnë qytetarinë aktive dhe ta afrojnë Ballkanin Perëndimor me BE-në.

Aktivitetet: takime, trajnime, aktivitete kombëtare, shkëmbime rinore, konferenca dhe fushata. Trajnimi për punëtorët rinorë është një temë inovative dhe relativisht e re në fushën e punës rinore, por thelbësore për ndërtimin e transparencës, integritetit dhe llogaridhënies. Qëllimi i trajnimeve të tilla është t'i pajisin pjesëmarrësit ose punëtorët rinorë me njohuri dhe mjete për të identifikuar, parandaluar dhe reaguar ndaj akteve korruptive.

Ligjëratat përfshijnë:

1. Kuptimi i korrupsionit

- Përkufizimi i korrupsionit: shpjegon çfarë është korrupsioni, format e tij dhe si shfaqet në sektorin publik.
- Shembuj praktikë: analizë e rasteve reale të korrupsionit për të kuptuar më mirë konceptet.

2. Korniza ligjore

- Legjislacioni kombëtar: pasqyrë e ligjeve dhe rregulloreve që lidhen me korrupsionin dhe sektorin publik.

- Standardet ndërkombëtare: përfshirja e konventave dhe marrëveshjeve përkatëse ndërkombëtare, si Konventa e OKB-së kundër Korrupsionit.

3. Identifikimi dhe parandalimi i korrupsionit

- Faktorët e rrezikut: të mësuarit për faktorët e rrezikut që mund të çojnë në korrupsion.
- Strategjitë parandaluese: teknika dhe procedura për të minimizuar rreziqet e korrupsionit.

4. Mjete dhe teknika për të luftuar korrupsionin

- Mekanizmat e kontrollit: vendosja e sistemeve efektive të kontrollit dhe transparencës.
- Etika dhe integriteti: theksimi i vendimmarrjes etike dhe integritetit personal të punonjësve.

5. Protokollet e raportimit dhe reagimit

- Mekanizmat e raportimit: vendosja e kanaleve të sigurta dhe anonime për raportimin e dyshimeve për korrupsion.
- Strategjitë e reagimit: protokolle dhe procedura për trajtimin e rasteve të raportuara të korrupsionit.

6. Metodat interaktive të trajnimit

- Punëtori dhe studime rasti: të mësuarit aktiv përmes ushtrimeve në grup dhe diskutimeve.
- Simulime dhe lojë me role: skenarë ku pjesëmarrësit zbatojnë në praktikë atë që kanë mësuar.

7. Vlerësimi dhe trajnimi i mëtejshëm

- Testim dhe komente: për të testuar njohuritë dhe aftësitë e pjesëmarrësve dhe për të mbledhur komentet e tyre për përmirësime të programit.
- Trajnim i vazhdueshëm: ofrimi i mundësive të vazhdueshme edukative për përditësimin e njohurive dhe aftësive.

Trajnimi për korrupsionin duhet të përditësohet vazhdimisht për të mbetur relevant dhe efektiv në një mjedis ligjor dhe shoqëror në ndryshim. Trajnimi i planifikuar dhe i realizuar mirë mund të japë kontribut të rëndësishëm në uljen e akteve të korrupsionit dhe në përmirësimin e besimit në sektorin publik.

Objektivat:

- Zbatimi i aktiviteteve të të mësuarit joformal për të fuqizuar punëtorët rinorë dhe të tjerët në fushën e antikorrupsionit në BP dhe BE përmes bashkëpunimit ndërsektorial.
- Rritja e kapaciteteve të organizatave të përfshira në BP dhe, në këtë mënyrë, rritja e aftësive TIK lidhur me mënyrën se si mjetet digjitale mund të zbulojnë korrupsionin.
- Zbatimi i Strategjisë së BE-së për Rininë në CB dhe rritja e ndërgjegjësimit për vlerat e BE-së dhe rëndësinë e tyre, rëndësinë e sundimit të ligjit dhe vlerat e përbashkëta në CB.
- Promovimi i dialogut në nivel lokal, kombëtar dhe ndërkombëtar me vendimmarrës politikë mbi dëmin që korrupsioni mund t'i shkaktojë sigurisë dhe stabilitetit të BE-së dhe BP-së kundër forcave të jashtme.

HYRJE

Rreth manualit

Manuali për punë rinore mbi metodat e edukimit joformal për të parandaluar korrupsionin në biznes u krijua për të ndihmuar punëtorët rinorë, edukatorët dhe sipërmarrësit të shqyrtojnë ndikimin e korrupsionit në shoqëri, biznes dhe mjedis. Duke përdorur metoda inovative të edukimit joformal, ai u mundëson të rinjve të zhvillojnë integritet dhe vetëdije etike, ndërkohë që kontribuojnë aktivisht në komunitete demokratike dhe të qëndrueshme.

Korrupsioni minon besimin shoqëror, drejtësinë ekonomike dhe kërcënon drejtpërdrejt qëndrueshmërinë mjedisore. Vendimet e udhëhequra nga integriteti mbështesin mirëqenien e shoqërisë dhe të natyrës, duke i bërë përpjekjet kundër korrupsionit jetike për një të ardhme më të shëndetshme dhe më të gjelbër.

Ky manual shërben si burim fleksibël për ata që duan të integrojnë temat e integritetit, etikës dhe qëndrueshmërisë në aktivitetet rinore dhe praktikatat e biznesit. Organizatat dhe institucionet mund ta përdorin për të forcuar sundimin e ligjit dhe për të promovuar vlerat e përbashkëta në nivele lokale dhe rajonale.

Përmes metodave të aplikuara dhe pjesëmarrëse si dialogu, reflektimi dhe bashkëpunimi, të rinjtë fuqizohen të hartojnë iniciativa që promovojnë transparencë, llogaridhënie dhe kujdes për të mirën e përbashkët. Themeli i manualit në integritet, përgjegjësi, transparencë, barazi, sundim të ligjit, qëndrueshmëri dhe bashkëpunim pasqyron jo vetëm parimet e një shoqërie të drejtë, por edhe përkushtimin personal të nevojshëm për ndryshim pozitiv.

KONTEKSTI DHE ARSYETIMI

Korrupsioni mbetet një sfidë e madhe që minon demokracinë, rritjen ekonomike dhe besimin publik në Evropë dhe në Ballkanin Perëndimor. Ai dobëson sundimin e ligjit, dëmton besimin në institucione dhe krijon pengesa për bizneset dhe sipërmarrësit e rinj që përpiqen të kenë sukses përmes meritës dhe inovacionit.

Praktikat korruptive në biznes, si keqpërdorimi i fondeve ekologjike, hedhja e paligjshme e mbetjeve dhe neglizhimi i rregulloreve mjedisore, shkaktojnë dëme të rëndësishme për komunitetet dhe ekosistemet. Për shembull, ryshfeti që çon në moszbatimin e ligjeve kundër ndotjes rezulton në burime ujore të degraduara dhe humbje të biodiversitetit. Këto probleme ndikojnë jo vetëm në zhvillimin ekonomik, por edhe në mirëqenien dhe të ardhmen e qëndrueshme të shoqërisë në këtë rajon.

Për të rinjtë, veçanërisht ata që hyjnë në biznes ose në jetën publike, të kuptuarit se si ndodh korrupsioni dhe të mësuarit se si të kundërveprojnë janë hapa thelbësorë drejt ndërtimit të komuniteteve të drejta dhe transparente. Puna rinore ka rol kyç në nxitjen e këtyre aftësive. Përmes edukimit joformal, të rinjtë mund të eksplorojnë vlera si integriteti, drejtësia dhe përgjegjësia në mënyra që lidhin konceptet etike me vendimet e përditshme dhe sfidat reale. E rëndësishme është që lidhja ndërmjet korrupsionit dhe degradimit mjedisor shpesh anashkalohet, edhe pse është thellësisht e lidhur. Korrupsioni si në sektorin publik ashtu edhe në biznes minon mbrojtjen ekologjike dhe progresin e qëndrueshëm. Prandaj, promovimi i integritetit nuk ka të bëjë vetëm me drejtësinë dhe mundësitë ekonomike, por edhe me ruajtjen e natyrës dhe sigurimin e një të ardhmeje më të shëndetshme për të gjithë.

Në kontekstin evropian, lufta kundër korrupsionit dhe respektimi i sundimit të ligjit janë vlera themelore të BE-së dhe thelbësore për procesin e integritetit të Ballkanit Perëndimor. Ky manual kontribuon duke fuqizuar punëtorët rinorë dhe të rinjtë të bëhen promovues aktivë të integritetit dhe qëndrueshmërisë në komunitetet e tyre, duke lidhur vlerat e përbashkëta evropiane me nevojat lokale.

Përmes edukimit, bashkëpunimit dhe përgjegjësisë së përbashkët, të rinjtë mund të bëhen agjentë të ndryshimit pozitiv, duke formuar një kulturë ku transparenca, respektimi i ligjit dhe kujdestaria mjedisore bëhen realitete të jetuara. Ky manual synon të ofrojë frymëzimin dhe mjetet praktike për ta bërë të mundur këtë transformim.

KORNIZA EDUKATIVE

1. Pse edukim joformal?

Edukimi joformal ofron një qasje fleksibile, pjesëmarrëse dhe të përqendruar te nxënësi, që i fuqizon të rinjtë të eksplorojnë, reflektojnë dhe ndërmarrin veprime. Ndryshe nga mësimi formal i drejtuar nga provimet, edukimi joformal thekson përvojën, dialogun dhe pjesëmarrjen aktive. Ai vlerëson perspektivën personale të secilit nxënës dhe përdor ndërveprimin, reflektimin dhe kreativitetin për të promovuar zhvillimin.

Kur trajtohen çështje të ndjeshme si korrupsioni, integriteti dhe qëndrueshmëria, edukimi joformal i angazhon pjesëmarrësit si emocionalisht ashtu edhe etikisht. Ai krijon një mjedis të sigurt ku të rinjtë mund të shqyrtojnë dilema reale, të mësojnë nga bashkëmoshatarët dhe të provojnë përgjigje të ndryshme. Kjo metodë nxit mendimin kritik, vetëdijen etike dhe angazhimin qytetar të nevojshëm për të krijuar ndryshim shoqëror afatgjatë.

Aktivitetet përjetuese, si loja me role, lojërat simuluese, debatet dhe teatri forum, u lejojnë pjesëmarrësve të përballen drejtpërdrejt me sfida etike dhe të praktikojnë veprimin me integritet. Këto përvoja bëjnë më shumë se sa të ndajnë informacion: ato ndërtojnë empati, aftësi vendimmarrëse dhe besim për të mbrojtur drejtësinë në situata reale.

2. Parimet kryesore të të mësuarit

Ky manual bazohet në parimet kryesore të mëposhtme të të mësuarit që formësojnë edukimin joformal efektiv në punën rinore:

- Të mësuarit duke bërë: Njerëzit mësojnë më mirë kur marrin pjesë aktivisht dhe provojnë gjëra, jo vetëm duke dëgjuar pasivisht.
- Reflektimi dhe mendimi kritik: Koha dhe hapësira për analizë i ndihmojnë pjesëmarrësit të lidhin njohuritë e reja me jetën e tyre dhe shoqërinë.
- Pjesëmarrja dhe përfshirja: Çdo nxënës ka mundësi të kontribuojë dhe të mësojë, pavarësisht nga prejardhja ose përvoja.
- Fuqizimi dhe përgjegjësia: Të rinjtë mbështeten të marrin pronësi mbi të mësuarit e tyre dhe të bëhen qytetarë aktivë e të përgjegjshëm.
- Lidhja e vlerave me praktikën: Vlera si integriteti, respekti dhe kujdesi për mirëqenien e komunitetit përkthehen në veprime të përditshme, jo mbeten ideale abstrakte.

Këto parime i ndihmojnë punëtorët rinorë të lehtësojnë të mësuar që shkon përtej njohurive, duke formësuar qëndrime dhe zakone të nevojshme për ndryshim afatgjatë.

3. Roli i punëtorit rinor

Punëtorët rinorë shërbejnë si lehtësues, jo si instruktorë tradicionalë. Roli i tyre është të udhëheqin proceset e grupit, të nxisin besimin dhe t'i inkurajojnë të rinjtë të eksplorojnë vlerat dhe bindjet e tyre. Punëtorët rinorë veprojnë si ura drejt komunitetit më të gjerë, duke demonstruar se si veprimet individuale ndikojnë te shoqëria dhe mjedisi.

Në edukimin kundër korrupsionit, punëtorët rinorë janë modele integriteti. Përmes qëndrimeve dhe vendimeve të tyre të përditshme, ata tregojnë se ndershmëria, respekti dhe transparenca janë vlera të gjalla. Qëllimi i tyre është t'i fuqizojnë të rinjtë ta shohin veten si agjentë ndryshimi, të aftë të ndërtojnë shoqëri të drejta dhe të qëndrueshme.

TEMAT KRYESORE TË MANUALIT

Ky manual është ndërtuar rreth temave të ndërlidhura që udhëheqin punëtorët rinorë dhe të rinjtë në të kuptuarit se si integriteti, përgjegjësia dhe qëndrueshmëria janë thelbësore për t'iu kundërvënë korrupsionit dhe për të promovuar sundimin e ligjit. Secila temë shërben si fokus i të mësuarit ose themel për punëtori dhe iniciativa rinore. Së bashku, ato mbështesin ndërtimin e një kulture të bazuar në transparencë, drejtësi dhe kujdes si për njerëzit ashtu edhe për mjedisin.

Rrugë vizuale: Integriteti, korrupsioni dhe qëndrueshmëria

- Integriteti çon drejt qëndrueshmërisë: Zgjedhjet e ndershme dhe të përgjegjshme krijojnë zgjidhje të drejta dhe të qëndrueshme për biznesin.
- Korrupsioni është pengesë: Veprimet joetike dëmtojnë drejtësinë dhe besimin - duke penguar progresin për bizneset dhe shoqërinë.

Integriteti mbështet qëndrueshmërinë; korrupsioni bllokoi progresin dhe dëmton njerëzit dhe natyrën.

1. Integriteti dhe përgjegjësia personale

Integriteti është themeli i besimit në shoqëri, organizata dhe marrëdhënie. Ai pasqyron koherencën ndërmjet vlerave, fjalëve dhe veprimeve. Për të rinjtë, ai fillon me vetëdijen për veten dhe guximin për të bërë zgjedhje etike, edhe nën presion. Përgjegjësia personale u kujton individëve se vendimet e tyre ndikojnë te të tjerët dhe te mjedisi. Punëtorët rinorë mund t'i ndihmojnë pjesëmarrësit të reflektojnë mbi vlerat e tyre dhe të mendojnë se si sjellja etike formëson jetën e përditshme, duke frymëzuar veprim të qëndrueshëm dhe parimor.

2. Korrupsioni dhe mekanizmat e tij

Të kuptuarit e formave të shumta të korrupsionit është thelbësor për parandalimin. Korrupsioni nuk është vetëm skandale politike ose financiare, por përfshin praktika të përditshme si favorizimi, abuzimi me pushtetin dhe shmangia e llogaridhënies.

Këto sjellje gërryejnë besimin, krijojnë pabarazi dhe pengojnë progresin shoqëror dhe

ekonomik. Përmes diskutimit të hapur dhe shembujve nga jeta reale, punëtorët rinorë mbështesin të rinjtë në njohjen dhe sfidimin e korrupsionit në komunitetet dhe vendet e tyre të punës.

3. Sundimi i ligjit dhe vlerat evropiane

Sundimi i ligjit mbështet shoqërinë demokratike, duke siguruar barazi para ligjit dhe qeverisje transparente e llogaridhënëse. Në Evropë ai lidhet me vlera themelore, përfshirë dinjitetin njerëzor, drejtësinë, barazinë dhe solidaritetin. Punëtorët rinorë mund të eksplorojnë me pjesëmarrësit se si këto vlera shfaqen në shkollë, punë, pjesëmarrje qytetare dhe kujdes ndaj mjedisit. Kuptimi dhe respektimi i sundimit të ligjit i fuqizon të rinjtë të bëhen avokatë të drejtësisë dhe zhvillimit demokratik.

4. Etika e biznesit dhe qëndrueshmëria

Praktikat etike të biznesit janë jetike për një ekonomi transparente, të drejtë dhe të qëndrueshme. Korrupsioni shpesh kërcënon shëndetin mjedisor përmes keqpërdorimit të burimeve dhe llogaridhënies së dobët. Sipërmarrja e qëndrueshme kombinon suksesin ekonomik me përgjegjësinë dhe integritetin. Punëtorët rinorë mund t'i udhëheqin sipërmarrësit e rinj drejt modeleve etike dhe të gjelbra të biznesit që ndërtojnë besim, forcojnë konkurrueshmërinë dhe nxisin prosperitet afatgjatë.

Integriteti në biznes është i pandashëm nga përgjegjësia mjedisore. Kompanitë që veprojnë në mënyrë transparente dhe respektojnë standardet e gjelbra mbrojnë burimet natyrore dhe shëndetin publik. Në të kundërt, korrupsioni, si ryshfeti për zyrtarë që të injorojnë ligjet mjedisore, kontribuon në ndotje, ndryshime klimatike dhe humbje të ekosistemeve. Duke e njohur këtë, të rinjtë dhe punëtorët rinorë duhet të avokojnë zgjedhje etike që mbështesin drejtësinë krahas kujdesit ekologjik.

5. Fuqizimi dhe veprimi i të rinjve

Të rinjtë nuk janë vetëm nxënës, por krijues aktivë të ndryshimit. Fuqizimi i të rinjve nënkupton ofrimin e njohurive, mjeteve dhe besimit për të marrë iniciativë të rrënjësura në integritet dhe qëndrueshmëri. Duke zhvilluar projekte, fushata dhe partneritete, të rinjtë mund të tregojnë se si ndershmëria dhe përgjegjësia nxisin progresin.

Shembujt variojnë nga fushata studentore për transparencë deri te sipërmarrja miqësore me mjedisin dhe avokimi rinor në qeverisje. Mbështetja e udhëheqjes rinore i bën iniciativat më relevante, kreative dhe me ndikim. Punëtorët rinorë duhet t'i inkurajojnë të rinjtë të dizajnojnë projekte, të marrin role udhëheqëse, të angazhojnë vendimmarrës dhe të ndajnë histori suksesi, duke amplifikuar kontributin e tyre në ndërtimin e një shoqërie të drejtë dhe të qëndrueshme.

6. Mësimet kryesore nga kjo pjesë

Këto tema janë të ndërlidhura: integriteti vendos themelin e besimit; vetëdija për korrupsionin zbulon sfidat; sundimi i ligjit siguron drejtësi; biznesi etik lidh aktivitetin ekonomik me përgjegjësinë shoqërore dhe mjedisore; dhe fuqizimi i të rinjve i kthen vlerat në veprim. Ndërtimi i shoqërive të drejta dhe të qëndrueshme fillon me individët dhe rritet përmes angazhimit dhe bashkëpunimit kolektiv.

Për t'i përkthyer këto mësimet kryesore në praktikë të përditshme, merrni parasysh pyetjet dhe veprimet më poshtë.

Pyetje reflektimi	Hap veprimi
Si e keni promovuar integritetin këtë muaj?	Filloni një diskutim në grupin tuaj për vlerat.
A keni dëshmuar korrupsion ose padrejtësi? Çfarë bëtë?	Raportojeni çështjen ose ndajeni me një mentor.
Si ndikon biznesi në mjedisin tuaj lokal?	Planifikoni një aktivitet për të mbrojtur natyrën lokalisht.

METODAT DHE AKTIVITETET E EDUKIMIT JOFORMAL

Aktivitetet edukative të paraqitura në këtë manual i japin përparësi pjesëmarrjes, kreativitetit dhe të mësuarit duke bërë. Hulumtimet në punën rinore dhe edukimin kundër korrupsionit tregojnë se këto qasje u ndihmojnë pjesëmarrësve të kultivojnë përgjegjësi personale, i fuqizojnë ata të sfidojnë aktivisht korrupsionin dhe promovojnë drejtësinë në shoqëri.

Edukimi joformal krijon një mjedis tërheqës dhe gjithëpërfshirës të të mësuarit ku pjesëmarrësit mësojnë përmes përvojës, reflektimit dhe bashkëpunimit. Ai i inkurajon të rinjtë të mendojnë në mënyrë kritike, të marrin përgjegjësi dhe të lidhin vlerat personale me çështjet shoqërore dhe mjedisore. Metodatat e paraqitura në këtë pjesë synojnë t'u ndihmojnë punëtorëve rinorë të trajtojnë tema komplekse si korrupsioni, integriteti dhe qëndrueshmëria në mënyrë kreative dhe të qasshme.

1. Si ta përdorni këtë pjesë

Aktivitetet janë qëllimisht fleksibile, të përshtatshme për mosha, prejardhje dhe mjedise të ndryshme. Punëtorët rinorë duhet ta përshtatin çdo aktivitet me nevojat dhe kontekstin e grupit të tyre. Çdo metodë duhet të përfundojë me reflektim ose diskutim përmbyllës, duke i ndihmuar pjesëmarrësit ta lidhin përvojën me vlerat e tyre dhe me sfidat më të gjera shoqërore me të cilat përballen.

2. Modeli i aktivitetit

Çdo aktivitet duhet të përshkruhet dhe zbatohet duke përdorur këtë strukturë të thjeshtë:

Komponenti	Përshkrimi
Titulli	Një emër motivues dhe i qartë
Objektivat	Çfarë duhet të mësojnë ose përjetojnë pjesëmarrësit
Kohëzgjatja	Koha e përafërt e nevojshme
Materialet	Furnizimet e nevojshme (p.sh. flipchart, kartela)
Udhëzimet	Proces hap pas hapi
Reflektimi	Pyetje kyçe për diskutim
Rezultatet e të mësuarit	Përfitimet e pritshme për pjesëmarrësit

3. Shembuj të aktiviteteve të të mësuarit joformal

Hartëzimi i vlerave

Pjesëmarrësit identifikojnë, renditin dhe diskutojnë vlerat personale - duke reflektuar se si ato formësojnë vendimet në biznes dhe në jetën e përditshme.

Reflektim: Cilat vlera sfidohen më së shumti në praktikë? Si lidhen ato me korrupsionin ose drejtësinë?

Integriteti në veprim

Të rinjtë luajnë dilema etike në biznes ose në jetën e komunitetit dhe më pas diskutojnë opsionet dhe pasojat.

Reflektim: Si u ndjetë duke marrë vendime në dilemën etike? Çfarë ndikoi në zgjedhjen tuaj dhe a do të vepronit ndryshe në jetën reale? Çfarë mësuar për mbrojtjen e integritetit edhe kur është sfiduese?

Lojë simuluese për korrupsionin

Pjesëmarrësit marrin role në një organizatë fiktive dhe duhet të marrin vendime kyçe që sfidojnë integritetin e tyre. Aktiviteti u lejon të rinjve të përjetojnë nga afër se si mund të lindë dhe përhapet korrupsioni, dhe të reflektojnë mbi ndikimin e zgjedhjeve transparente kundrejt atyre joetike në biznes dhe komunitet.

Reflektim: Si u ndjetë kur u përballët me sfida etike gjatë simulimit? Cilat strategji ju ndihmuan ju ose grupin tuaj të qëndroni transparentë dhe çfarë e bëri më të vështirë t'i rezistonit korrupsionit?

Pema e integritetit

Grupet vizualizojnë vlera, veprime dhe rezultate përmes artit kreativ, duke identifikuar ndikime pozitive (rrënjë/gjethë) dhe negative (elemente toksike).

Reflektim: Cilat vlera i përfshinë si rrënjë ose gjethë në pemën tuaj dhe pse? Si ndikojnë "elementet toksike" në pemën tuaj - dhe çfarë hapash mund të ndërmerri ju ose grupi juaj për të forcuar integritetin në jetën reale, pavarësisht këtyre sfidave?

Debat: A mund të jetë korruptive një kompani e gjelbër?

Të rinjtë debatojnë nëse kompanitë përgjegjëse ndaj mjedisit mund të jenë ende joetike, duke eksploruar lidhjet ndërmjet markimit të qëndrueshmërisë dhe integritetit të vërtetë.

Reflektim: A ishte bindëse të argumentohej se kompanitë "e gjelbra" mund të veprojnë në mënyrë joetike? Çfarë shembujsh të "greenwashing" ose sjelljes kontradiktore hasët ose diskutuat?

Plani i veprimit në komunitet

Ekipet hartojnë projekte praktike, si fushata, që promovojnë integritet, transparencë ose përgjegjësi mjedisore, dhe marrin komente nga grupi.

Reflektim: Cilin problem zgjodhi ekipi juaj të trajtojë dhe pse është i rëndësishëm për komunitetin tuaj? Si mund ta forcojë projekti juaj integritetin ose transparencën në nivel lokal dhe cilat sfida prisni kur ta ktheni planin në veprim?

Teatri forum

Të rinjtë krijojnë dhe performojnë skenarë që përfshijnë korrupsion ose dilema etike. Grupi ndalet për të diskutuar alternativa pas çdo performance.

Reflektim: Çfarë ndjenjash dolën në rolin tuaj? Cilat zgjedhje e mbështetën integritetin dhe cilat e përkeqësuan problemin?

4. Këshilla për lehtësuesin

Krijimi i një mjedisi mbështetës dhe dinamik të të mësuarit është thelbësor për t'i ndihmuar të rinjtë të eksplorojnë çështje komplekse si integriteti, korrupsioni dhe qëndrueshmëria. Këshillat e mëposhtme do t'i ndihmojnë punëtorët rinorë të udhëheqin aktivitetet me besim dhe të sigurojnë që çdo pjesëmarrës të ndihet i vlerësuar dhe i angazhuar.

- Siguroni një hapësirë të sigurt dhe mbështetëse për ndarje të hapur.
- Përfundoni çdo aktivitet me reflektim; kjo e bën të mësuarin kuptimplotë.
- Lidhni ushtrimet me jetën reale të pjesëmarrësve.
- Balancojeni diskutimin me elemente kreative si arti ose rrëfimi.
- Theksoni se të mësuarit për integritetin dhe qëndrueshmërinë është i vazhdueshëm.
- Përshtatni kompleksitetin sipas moshës dhe prejardhjes - thjeshtoni për grupet më të reja, thelloni për të rinjtë më të rritur.
- Përdorni formularë reflektimi para/pas aktiviteteve për të matur ndikimin.
- Inkurajoni komente dhe mentorim mes bashkëmoshatarëve.
- Njihni përpjekjet e pjesëmarrësve (çmime, lavdërim publik).
- Përdorni mjete digjitale sipas nevojës për angazhim.
- Qëndroni të përgjegjshëm ndaj nevojave dhe interesave të grupit.

5. Tabela kontrolluese për lehtësuesin

Për t'i ndihmuar punëtorët rinorë të sigurojnë lehtësim me cilësi të lartë dhe të mësuar kuptimplotë, lista e kontrollit më poshtë përmbledh veprimet kyçe dhe praktikat më të mira që duhen zbatuar gjatë udhëheqjes së aktiviteteve kundër korrupsionit dhe për qëndrueshmëri.

Detyra	Udhëzimi
Përshtatni aktivitetet	Përshtatini me kontekstin dhe nevojat e pjesëmarrësve
Promovoni përfshirjen	Siguroni që të dëgjohen të gjithë zërat
Lehtësoni reflektimin	Bëni diskutim përmbyllës pas çdo aktiviteti
Lidhni veprimet me jetën	Përdorni shembuj relevantë nga bota reale
Mblidhni komente	Përdorni formularë ose diskutime në grup

MJETE PËR PUNËTORËT RINORË

Punëtorët rinorë luajnë rol kritik dhe unik në ndihmën që u japin të rinjve për të kuptuar dhe praktikuar vlera si integriteti, transparenca dhe qëndrueshmëria. Përmes mentorimit dhe shembullit tuaj, ju i udhëheqni pjesëmarrësit t'i kthejnë parimet etike në vendime të përditshme dhe veprime pozitive në jetën dhe komunitetet e tyre.

Ky kapitull ndan strategji dhe këshilla praktike për të mbështetur përpjekjet tuaja: nga lehtësimi i diskutimeve të ndjeshme dhe investimi në zhvillim profesional, te përshtatja e aktiviteteve për grupin tuaj, ndërtimi i partneriteteve, komunikimi efektiv dhe vlerësimi i ndikimit. Çdo pjesë është dizajnuar për ta bërë punën tuaj rinore më angazhuese, më të përgjegjshme dhe më efektive, në mënyrë që të mund t'i fuqizoni të rinjtë të rriten në qytetarë të përgjegjshëm dhe etikë.

1. Lehtësimi i temave të ndjeshme

Diskutimet për korrupsionin, etikën dhe përgjegjësinë mund të nxisin emocione të forta ose mosmarrëveshje. Detyra e lehtësuesit është të krijojë një mjedis të hapur dhe respektues të të mësuarit ku të gjithë ndihen të dëgjuar dhe të sigurt.

Këshilla kyçe për lehtësimin e sesioneve të ndjeshme:

- Vendosni marrëveshje grupi në fillim, duke përfshirë respektin, konfidencialitetin dhe dëgjimin aktiv.
- Inkurajoni dialog dhe mirëkuptim, jo debate ose "fitore" argumentesh.
- Pranoni se pjesëmarrësit mund të kenë njohuri ose përvoja të ndryshme me temat.
- Qëndroni neutralë por mbështetës, duke udhëhequr reflektimin dhe jo duke gjykuar opinionet.
- Dëgjoni dhe përshtatuni me rehatinë e pjesëmarrësve, duke përfshirë pauzën, ridrejtimin ose kalimin në grupe të vogla ose diskutime një-në-një.
- Trajtoni qetësisht pikëpamjet e ndjeshme ose shqetësuese, duke modeluar përgjigje respektuese.
- Ofroni mbështetje emocionale dhe pranoni se shqetësimi dhe pyetjet mund të çojnë në rritje.

Krijimi i një atmosfere të sigurt i ndihmon pjesëmarrësit të ndajnë përvoja reale dhe të eksplorojnë pyetje morale në mënyrë të sqartë dhe empatike.

2. Zhvillimi dhe vetëkujdesi i lehtësuesit

Për të krijuar përvoja transformuese për të rinjtë, punëtorët rinorë duhet të ushqejnë edhe të mësuarit dhe mirëqenien e tyre. Të jesh lehtësues efektiv do të thotë të mbetesh kureshtar, të kërkohsh ide të reja dhe të ndërtosh qëndrueshmërinë personale të nevojshme për të udhëhequr diskutime sfiduese për integritetin, korrupsionin dhe përgjegjësinë. Rritja e vazhdueshme profesionale jo vetëm që ju ndihmon ju, por gjithashtu modelon mësimin gjatë gjithë jetës dhe vetërespektin për pjesëmarrësit.

Investimi në vetëkujdes dhe mbështetje nga bashkëmoshatarët mbron nga djegia profesionale dhe forcon aftësinë tuaj për të frymëzuar të tjerët. Më poshtë janë disa rekomandime për t'i ndihmuar lehtësuesit të ruajnë efektivitetin dhe ekuilibrin personal në rolin e tyre jetik:

- Merrni pjesë në trajnime për edukimin joformal, mjetet digjitale dhe temat kundër korrupsionit.
- Reflektoni pas sesioneve: çfarë shkoi mirë dhe çfarë mund të jetë më mirë herën tjetër?
- Lidhuni me grupe mbështetjeje nga bashkëmoshatarët ose rrjete profesionale për të ndarë burime dhe për t'i trajtuar sfidat së bashku.
- Jepini përparësi vetëkujdesit dhe menaxhimit të stresit, veçanërisht pas sesioneve emocionalisht kërkuese, për të ruajtur energjinë dhe angazhimin.

3. Përshtatja e përmbajtjes

Edukimi joformal është më efektiv kur flet drejtpërdrejt për realitetet dhe nevojat e grupit tuaj. Si lehtësues, përshtatja e aktiviteteve do të thotë formësimi i përmbajtjes në mënyrë që të ndihet relevante, angazhuese dhe mbështetëse për çdo pjesëmarrës. Ky proces përfshin:

- Përdorimin e shembujve, historive dhe materialeve që pasqyrojnë kulturat, prejardhjet dhe përvojat e përditshme të pjesëmarrësve, në mënyrë që të rinjtë ta shohin veten në të mësuar.
- Zgjedhjen e studimeve lokale të rastit ose skenarëve që lidhin biznesin, korrupsionin dhe qëndrueshmërinë me situata të njohura.
- Thjeshtimin e koncepteve ose gjuhës komplekse për pjesëmarrës më të rinj ose ata pa njohuri paraprake, duke ndërtuar thellësi dhe sfidë për grupe më të rritura ose më të avancuara.
- Integrimin aktiv të sfidave mjedisore, realiteteve të biznesit dhe dilemave etike që kanë rëndësi në komunitetin tuaj, duke e bërë të mësuarin praktik.
- Sigurimin që të gjithë pjesëmarrësit të mund të kontribuojnë duke marrë parasysh gjininë, prejardhjen shoqërore, aftësinë dhe faktorë të tjerë që mund të ndikojnë në angazhim dhe qasje.

Një qasje fleksibile dhe e ndjeshme ndaj kulturës e bën të mësuarin më gjithëpërfshirës, autentik dhe me ndikim, duke i inkurajuar të rinjtë të zbatojnë integritetin dhe qëndrueshmërinë në komunitetet e tyre.

4. Ndërtimi i partneriteteve

Ndërtimi i partneriteteve me një gamë të ndryshme organizatash dhe palësh të interesuara mund të zgjerojë shumë arritjen dhe efektivitetin e punës suaj rinore. Bashkëpunimi me të tjerët sjell ide të freskëta, burime të reja dhe mundësi më të mëdha që të rinjtë të mësojnë dhe të ndikojnë në komunitetet e tyre.

Zgjeroni ndikimin tuaj duke bashkëpunuar me palë të ndryshme të interesuara, si:

- Qeverisja lokale ose institucionet që punojnë për transparencë.
- Bizneset e përgjegjshme dhe qendrat start-up.
- Grupet mjedisore që avokojnë praktika të gjelbra.
- Shkollat, universitetet dhe OJQ-të në edukimin qytetar

Partnerships foster mentorship, joint projects, and stronger comm Partneritetet nxisin mentorim, projekte të përbashkëta dhe përkushtim më të fortë të komunitetit ndaj vlerave.

5. Komunikimi dhe shtrirja

Komunikimi efektiv është thelbësor për të frymëzuar të rinjtë dhe komunitetin më të gjerë që të vlerësojnë integritetin dhe qëndrueshmërinë. Si punëtor rinor, sigurohuni që mesazhet tuaja të jenë të qarta, gjithëpërfshirëse dhe motivuese, që të gjithë të ndihen të angazhuar dhe të fuqizuar për të marrë pjesë. Komunikimi i menduar mirë ndërton besim, inkurajon veprim dhe ndihmon që vlerat pozitive të përhapen përtej grupit

- Përdorni rrëfimin, mediat sociale dhe fushatat kreative vizuale për të paraqitur shembuj realë të integritetit dhe qëndrueshmërisë në veprim.
- Inkurajoni të rinjtë të ndajnë arritjet, të mësuarit dhe idetë e tyre me të tjerët, duke rritur ndikimin e tyre lokalisht dhe online.
- Jini transparentë në projektet tuaja, komunikoni hapur qëllimet, metodat, mësimet e nxjerra dhe rezultatet.
- Zgjidhni gjuhë gjithëpërfshirëse dhe të qasshme që shmang zhargonin dhe stereotipet, në mënyrë që të gjithë të kuptojnë dhe të lidhen me mesazhin tuaj.

Kjo qasje siguron që komunikimi juaj të bëjë më shumë sesa thjesht të ndajë informacion. Komunikimi duhet të motivojë, të ndërtojë marrëdhënie dhe të frymëzojë të tjerët të bashkohen në krijimin e komuniteteve të ndershme dhe të qëndrueshme.

NGA TË MËSUARIT TE VEPRIMI

Ndryshimi i vërtetë ndodh kur të mësuarit kalon nga ndërgjegjësimi në veprim konkret. Ky kapitull është krijuar për t'i ndihmuar punëtorët rinorë dhe pjesëmarrësit të transformojnë njohuritë e tyre për integritetin, përgjegjësinë dhe qëndrueshmërinë në përmirësime të dukshme në komunitetet dhe jetën e përditshme. Duke mbështetur reflektimin, dizajnimin e projekteve, bashkëpunimin dhe angazhimin afatgjatë, punëtorët rinorë i inkurajojnë të rinjtë jo vetëm të kuptojnë vlerat etike, por t'i vënë ato në praktikë dhe të bëhen shembuj pozitivë për të tjerët. Pjesët që vijojnë ofrojnë udhëzime praktike se si të identifikohen sfidat lokale, të hartohen iniciativa kuptimplota, të ndërtohen partneritete, të shumëfishohet ndikimi i çdo veprimi dhe të ruhet progresi me kalimin e kohës. Qëllimi kryesor është të fuqizohen të rinjtë dhe punëtorët rinorë të bëhen përfaqësues aktivë të drejtësisë, demokracisë dhe transparencës, në mënyrë që integriteti dhe qëndrueshmëria të bëhen jo vetëm mësim, por realitete të jetuara.

1. Nga reflektimi te iniciativa

Gjatë dhe pas trajnimit, pjesëmarrësit inkurajohen të reflektojnë se si korrupsioni, etika dhe përgjegjësia mjedisore shfaqen në rrethinat e tyre. Përmes diskutimeve të udhëhequra dhe ushtrimeve të planifikimit, ata mund të identifikojnë sfida lokale dhe të hartojnë iniciativa që u përgjigjen atyre.

Pyetjet e mundshme fillestare përfshijnë:

- Cilat shembuj të sjelljes së padrejtë ose joetike ekzistojnë në komunitetin tonë?
- Kush mund të përfshihet në promovimin e transparencës dhe kujdesit mjedisor?
- Cilat hapa të vegjël mund të ndërmerim për të bërë një ndryshim të dukshëm?

Punëtorët rinorë duhet t'i mbështesin pjesëmarrësit në kthimin e ideve në veprime konkrete dhe realiste që pasqyrojnë kontekstin dhe kapacitetet e tyre.

2. Dizajnimi i veprimeve lokale

Veprimet lokale u japin të rinjve mundësinë t'i kthejnë idetë në ndikim real brenda komuniteteve të tyre. Këto projekte mund të formësohen nga interesat, burimet dhe nevojat e grupit dhe mund të përfshijnë aktivitete si:

- Fushata ndërgjegjësimit për integritetin, biznesin e përgjegjshëm ose mbrojtjen e mjedisit.
- Projekte komunitare të udhëhequra nga të rinjtë që promovojnë transparencë dhe përgjegjësi qytetare.
- Partneritete ndërmjet sipërmarrësve të rinj dhe OJQ-ve për të forcuar praktikën e drejtë dhe të gjelbra të biznesit.
- Punëtori në shkollë ose qendra rinore të fokusuar në vlera, etikë dhe sundim të ligjit.
- Projekte kreative, si ekspozita arti ose iniciativa në media sociale që inkurajojnë të tjerët të qëndrojnë kundër korrupsionit dhe të kujdesen për natyrën.

Çdo iniciativë duhet të synojë ndërtimin e besimit, bashkëpunimit dhe qytetarisë aktive në nivel lokal duke përfshirë drejtpërdrejt pjesëmarrësit dhe duke iu përgjigjur çështjeve reale të komunitetit.

Kur zhvillohet një projekt lokal, punëtorët rinorë mund t'i udhëheqin pjesëmarrësit përmes këtyre hapave praktikë:

1. Përcaktoni problemin dhe shkaqet kryesore të tij.
2. Vendosni objektiva të qarta dhe realiste.
3. Identifikoni palët e interesuara dhe partnerët që mund të mbështesin ose përfitojnë nga projekti.
4. Planifikoni veprime specifike, caktoni afatin kohor dhe ndani përgjegjësitë brenda grupit.
5. Përcaktoni burimet e nevojshme dhe shqyrtoni mundësitë e mundshme të financimit.
6. Vendoseni projektin në veprim, monitoroni progresin dhe vlerësoni rezultatet së bashku.

Me planifikim të fokusuar dhe punë ekipore, veprimet lokale bëhen mjete të fuqishme për të mësuar, ndryshim dhe ndërtimin e një komuniteti më të drejtë.

3. Bashkëpunimi dhe efekti shumëfishues

Veprimet janë më efektive kur bëhen në bashkëpunim. Punëtorët rinorë mund t'i ndihmojnë pjesëmarrësit të lidhen me autoritetet lokale, shkollat, bizneset dhe mediat për të rritur dukshmërinë dhe shtrirjen e iniciativave të tyre.

Duke trajnuar dhe mentoruar të tjerët, pjesëmarrësit bëhen shumëfishues të vlerave dhe metodave që kanë mësuar. Çdo punëtori, fushatë ose bisedë e re kontribuon në ndërtimin e një kulture integriteti që zgjerohet përtej grupit fillestar.

Inkurajimi i të rinjve të dokumentojnë dhe ndajnë aktivitetet e tyre përmes fotografive, raporteve të shkurtra ose postimeve online ndihmon të frymëzohen të tjerët të ndjekin shembullin e tyre.

4. Ruajtja e ndikimit afatgjatë

Për të siguruar që efektet pozitive të aktiviteteve tuaja të vazhdojnë përtej trajnimit ose iniciativës fillestare, është e rëndësishme të ruhet motivimi dhe të mbahen lidhje të forta brenda komunitetit. Punëtorët rinorë mund të ndihmojnë duke organizuar takime ndjekëse ose shkëmbime online ku pjesëmarrësit ndajnë përditësime dhe përvoja, duke forcuar angazhimin e tyre të vazhdueshëm.

Inkurajimi i rrjetëzimit ndërmjet pjesëmarrësve nga rajone dhe sektorë të ndryshëm ndërton lidhje të vlefshme dhe zgjeron mbështetjen për përpjekjet për integritet dhe qëndrueshmëri. Festimi publik i sukseseve jo vetëm që pranon punën e madhe të pjesëmarrësve, por gjithashtu rrit dukshmërinë dhe rëndësinë e sjelljes etike dhe kujdesit mjedisor. Lidhja e iniciativave rinore me programe ekzistuese lokale, kombëtare ose evropiane të fokusuara në pjesëmarrjen qytetare dhe mbrojtjen e mjedisit e ankoron punën në një lëvizje më të madhe, duke siguruar burime dhe qëndrueshmëri më të madhe.

Ndikimi afatgjatë ndodh kur individët vazhdojnë të zbatojnë atë që kanë mësuar në jetën e përditshme dhe inkurajojnë të tjerët të bashkohen në nxitjen e transparencës, përgjegjësisë dhe kujdesit për natyrën.

REFLEKTIVE PËRFUNDIMTARE

Ndërtimi i shoqërive transparente, të drejta dhe të qëndrueshme fillon me individë të përkushtuar, çdo punëtor rinor, edukator dhe i ri i gatshëm të bëjë zgjedhje etike dhe të ndërmarrë veprim. Duke përdorur këtë manual, ju keni ndërmarrë një hap të rëndësishëm drejt fuqizimit të vetes dhe të tjerëve për të parandaluar korrupsionin, për të promovuar sundimin e ligjit dhe vlerat qytetare.

Çdo bisedë, punëtori dhe iniciativë e nxitur nga puna juaj bëhet një valë ndryshimi pozitiv. Integriteti dhe qëndrueshmëria nuk janë veprime të njëhershme, por angazhime të vazhdueshme të pasqyruara në vendimet, marrëdhëniet dhe projektet e përditshme. Vlerat dhe metodat e ndara këtu ofrojnë mënyra praktike për të frymëzuar kolegët, miqtë dhe komunitetin më të gjerë të veprojnë me përgjegjësi dhe kujdes.

Qëndroni kureshtarë, vazhdoni të bashkëpunoni dhe mbështesni njëri-tjetrin për t'i transformuar sfidat në progres real. Duke zgjedhur transparencën dhe drejtësinë, ju ndihmoni të ndërtohet një e ardhme ku të gjithë kanë mundësi të lulëzojnë.

BURIME DHE REFERENCA

Burimet e mëposhtme rekomandohen për punëtorët rinorë, edukatorët dhe të rinjtë që dëshirojnë të zgjerojnë njohuritë e tyre dhe të zbatojnë konceptet e prezantuara në këtë manual. Ato përfshijnë materiale edukative, korniza ndërkombëtare dhe evropiane, si dhe mjete praktike që lidhen me antikorrupsionin, pjesëmarrjen rinore dhe qëndrueshmërinë.

1. Korniza dhe dokumente kyçe të politikave

- Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm të Kombeve të Bashkuara (SDGs) - veçanërisht Objektivi 16 (Paqe, Drejtësi dhe Institucione të Forta) dhe Objektivi 13 (Veprim për Klimën).
<https://sdgs.un.org/goals>
- Vlerat e Bashkimit Evropian - që përshkruajnë parimet dhe vlerat e BE-së.
https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values_en
- Portofoli i Punës Rinore i Këshillit të Evropës - një mjet për të mbështetur punën rinore cilësore dhe zhvillimin e kompetencave të punëtorëve rinorë.
<https://www.coe.int/en/web/youth-portfolio>
- Transparency International - lëvizje globale që punon kundër korrupsionit, duke ofruar raporte, indekse dhe materiale edukative.
<https://www.transparency.org>
- Udhëzimet e OECD-së për Ndërmarrjet Shumëkombëshe - rekomandime për sjellje të përgjegjshme biznesi, përfshirë antikorrupsionin dhe standardet mjedisore.
<https://www.oecd.org/corporate/mne>
- Konventa e OKB-së kundër Korrupsionit (UNCAC) - instrumenti kryesor ligjor ndërkombëtar për parandalimin dhe luftimin e korrupsionit.
<https://www.unodc.org/unodc/en/corruption>

2. Burime të dobishme për punë rinore

- Qendrat Burimore SALTO Youth - mjete praktike, kurse trajnimi dhe publikime që mbështesin punën rinore dhe pjesëmarrjen në Evropë.
<https://www.salto-youth.net>
- Portali Evropian i Rinisë - informacion mbi vullnetarizmin, mobilitetin dhe pjesëmarrjen

qytetare për të rinjtë në Evropë

<https://youth.europa.eu>

- Udhëzuesi i Programit Erasmus+ - mundësi financimi të BE-së për projekte rinore që promovojnë qytetari aktive, përfshirje dhe ndërgjegjësim mjedisor.
<https://erasmus-plus.ec.europa.eu>
- Manuale për punën rinore dhe edukimin për të drejtat e njeriut si Compass dhe Compasito nga Këshilli i Evropës - doracakë mbi edukimin joformal dhe të mësuarit e bazuar në vlera.
<https://www.coe.int/en/web/compass>

3. Paketa digjitale dhe burime online

Ky manual i inkurajon punëtorët rinorë dhe edukatorët të përdorin mjete digjitale dhe platforma online për të mësuar të vazhdueshëm, rrjetëzim dhe veprim kundër korrupsionit. Më poshtë janë burime dhe paketa digjitale të rekomanduara që plotësojnë aktivitetet dhe metodat edukative të përshkruara në këtë manual:

- Portali Antikorrupsion i Komisionit Evropian: udhëzime të përditësuara, studime rasti dhe mjete të shkarkueshme për promovimin e integritetit në biznes dhe shoqëri.
- Kutia e mjeteve SALTO Youth: një koleksion burimesh digjitale, manualesh trajnimi, modelesh aktivitetesh online dhe platformash bashkëpunimi për punën rinore në Evropë.
- Modulet E-Learning të Transparency International: kurse falas online dhe materiale trajnimi mbi integritetin, strategjitë antikorrupsion dhe angazhimin qytetar.
- Portofoli online i Punës Rinore i Këshillit të Evropës: mjete digjitale për vetëvlerësim dhe zhvillim profesional për punëtorët rinorë.
- Platforma e Rezultateve të Projekteve Erasmus+: shembuj të iniciativave rinore të financuara nga BE-ja, modele praktike projektesh dhe mundësi rrjetëzimi.

Këto burime ofrojnë udhëzime të përditësuara, modele praktike dhe mundësi që punëtorët rinorë të lidhen, të ndajnë përvoja dhe të përmirësojnë ndikimin e tyre si lokalisht ashtu edhe ndërkombëtarisht.

4. Fjalor i termave kyç

Integriteti - përputhje ndërmjet vlerave dhe veprimeve të dikujt; të bësh gjënë e duhur edhe kur është e vështirë.

Korrupsioni - abuzim i pushtetit për përfitim personal, përfshirë ryshfetin, nepotizmin dhe manipulimin e burimeve.

Sundimi i ligjit - parimi se të gjithë njerëzit dhe institucionet janë përgjegjës ndaj të njëjtave ligje, të zbatuara drejt dhe në mënyrë të barabartë.

Qëndrueshmëria - përmbushja e nevojave të tanishme pa kompromentuar aftësinë e brezave të ardhshëm për të përmbushur nevojat e tyre.

Transparenca - hapje dhe llogaridhënie në vendimmarrje dhe komunikim.

Llogaridhënia - përgjegjësi për veprimet e veta dhe gatishmëri për t'i shpjeguar ose justifikuar ato.

Fuqizimi i të rinjve - procesi i mundësimit të të rinjve për të marrë kontrollin e jetës së tyre dhe për të kontribuar aktivisht në komunitetet e tyre.

Edukimi joformal (NFE) - të mësuar i strukturuar që ndodh jashtë institucioneve formale, duke u fokusuar në përvojë, pjesëmarrje dhe reflektim.

SHTOJCA

Kjo pjesë u ofron punëtorëve rinorë materiale dhe modele praktike për ta bërë planifikimin, realizimin dhe vlerësimin e aktiviteteve të të mësuarit më të thjeshtë dhe më efektiv. Këta shembuj janë projektuar të jenë fleksibël - të lehtë për t'u përshtatur për madhësi të ndryshme grupesh, nivele përvoja dhe kontekste lokale. Shtojcat i ndihmojnë punëtorët rinorë të përshtatin qasjen e tyre me nevojat e pjesëmarrësve, duke mbështetur mendimin kreativ, praktikën reflektuese dhe punën ekipore.

1. Shembull agjende për punëtorë

Titulli: Integriteti dhe qëndrueshmëria në punën rinore

Kohëzgjatja: 1 ditë e plotë (gjithsej 6 orë)

Grupi i synuar: Punëtorë rinorë, sipërmarrës të rinj, udhëheqës rinorë

Sesioni 1 - Hapja dhe hyrja (45 min)

- Mirëseardhje dhe aktivitet për thyerjen e akullit
- Prezantimi i objektivave të trajnimit dhe agjendës
- Vendosija e marrëveshjeve të grupit

Sesioni 2 - Kuptimi i integritetit (90 min)

- Diskutim në grup: Çfarë do të thotë integritet për ne?
- Aktiviteti i hartëzimit të vlerave
- Reflektim: Si ndikojnë vlerat personale në vendimet në punë dhe jetë?

Pushim (15 min)

Sesioni 3 - Korrupsioni në jetën e përditshme (90 min)

- Lojë simuluese për korrupsionin
- Debriefing dhe analizë në grup
- Lidhja e integritetit, transparencës dhe drejtësisë

Pushimi i drekës (60 min)

Sesioni 4 - Lidhja e integritetit me qëndrueshmërinë (75 min)

- Diskutim në grupe të vogla: shembuj të "korrupsionit të gjelbër" dhe përgjegjësisë mjedisore
- Aktiviteti pema e integritetit

Sesioni 5 - Nga të mësuarit te veprimi (60 min)

- Zhvillimi i një plani të thjeshtë veprimi për iniciativa komunitare ose organizative
- Prezantimi i ideve dhe komente

Mbyllja dhe vlerësimi (15 min)

- Rrethi i reflektimit: Çfarë mësuarim? Çfarë do të marrim me vete?

2. Formular reflektimi për pjesëmarrësit

Emri:

Data:

Titulli i aktivitetit ose sesionit:

1. Çfarë mësova sot që ishte e re ose befasuese për mua?
2. Cila pjesë e sesionit më bëri të mendoj më shumë?
3. Si lidhet tema e sotme me jetën time personale ose profesionale?
4. Çfarë mund të bëj ndryshe nga tani për të zbatuar atë që mësova?
5. Çfarë do të doja të eksploroja më tej për këtë temë?

(Pjesëmarrësit mund ta plotësojnë këtë formular individualisht ose ta diskutojnë në çifte ose grupe të vogla.)

3. Lista e vetëvlerësimit për punëtorët rinorë

Ky mjet i ndihmon punëtorët rinorë të reflektojnë mbi praktikën e tyre të lehtësimit dhe zhvillimin profesional.

Para aktivitetit:

- A i kam përcaktuar qartë objektivat e të mësuarit?
- A e kam përshtatur përmbajtjen me nevojat dhe kontekstin e pjesëmarrësve?
- A janë materialet dhe hapësira të përgatitura për të mbështetur pjesëmarrjen dhe përfshirjen?

Gjatë aktivitetit:

- A po dëgjoj aktivisht përvojat dhe perspektivat e pjesëmarrësve?
- A siguroj mundësi të barabarta që të gjithë të kontribuojnë?

- A po menaxhoj kohën, energjinë dhe emocionet në mënyrë efektive?

Pas aktivitetit:

- A kam mbledhur komente nga pjesëmarrësit?
- Çfarë funksionoi mirë dhe çfarë mund të përmirësohet herën tjetër?
- Si mund ta përdor këtë përvojë për të forcuar zhvillimin tim profesional?

4. Model formulari për komente

Janë ofruar dy opsione formularësh për komente në mënyrë që punëtorët rinorë të zgjedhin formatin që përputhet më mirë me qëllimet dhe pjesëmarrësit e tyre, qoftë kur u duhen vlerësime të thjeshta dhe pyetje të hapura për përshtypjet e përgjithshme, qoftë kur u duhen nxitje të fokusuara për të ndjekur rezultate dhe qëndrime specifike të të mësuarit.

Opsioni 1.

1. Si do ta vlerësonit cilësinë e përgjithshme të punëtorisë? (Shkëlqyeshëm / Mirë / Kënaqshëm / Ka nevojë për përmirësim)
2. Cila pjesë e trajnimit ishte më e dobishme ose frymëzuese për ju?
3. Çfarë do të ndryshonit ose përmirësonit për sesionet e ardhshme?
4. Sa të sigurt ndiheni për përdorimin e metodave dhe mjeteve të prezantuara? (Shumë i/e sigurt / Disi i/e sigurt / Ende jo i/e sigurt)
5. Komente ose sugjerime shtesë:

Opsioni 2.

Pyetje monitorimi/komentesh	Përgjigjja e pjesëmarrësit
Çfarë mësuar për integritetin?	
Si ka ndryshuar qëndrimi juaj ndaj korrupsionit?	
A ishte aktiviteti angazhues dhe i dobishëm?	
Si do ta përdorni atë që mësuar?	
Sugjerime për përmirësim?	

5. Shembull i një plani të thjeshtë lokal veprimi

Titulli i iniciativës:

Të rinjtë për integritet - Biznes i pastër, e ardhme e gjelbër

Objektivi:

Të rritet ndërgjegjësimi ndërmjet sipërmarrësve të rinj për praktikat transparente dhe mjedisore të përgjegjshme të biznesit.

Aktivitetet kryesore:

1. Organizimi i një paneli publik me sipërmarrës lokalë dhe OJQ mbi biznesin etik.
2. Krijimi dhe shpërndarja e një fushate online që promovon parimet e integritetit të gjelbër.
3. Zhvillimi i një zotimi biznesi rinor për t'u angazhuar ndaj praktikave të drejta dhe të qëndrueshme.

Afati kohor: 3 muaj

Partnerët: Shoqata lokale e biznesit, komuna, OJQ rinore

Rezultatet e pritshme:

- Rritje e ndërgjegjësimit për integritetin në biznes ndërmjet të rinjve
- Partneritete të reja ndërmjet sipërmarrësve të rinj dhe organizatave qytetare
- Angazhim pozitiv i komunitetit rreth transparencës dhe qëndrueshmërisë

Prezantimi i organizatave pjesëmarrëse dhe përfaqësuesve të tyre në projekt

Titulli	Organizata	Rol
Zoran Dabetic	EPEKA Montenegro	Koordinatori
Biljana Gjozinska	IARB Republika e Maqedonisë së Veriut	Koordinatori
Nermina Simoncic	EPEKA Sllovenia	Koordinatori
Stefan Simoncic	EPEKA Sllovenia	Koordinatori
Matej Tisaj	EPEKA Serbi	Koordinatori
Aneta Vasiljevic	IARB Republika e Maqedonisë së Veriut	Ndihmës Koordinator
Milica Nedeljkovic	EPEKA Serbi	Ndihmës Koordinator
Belma Muratovic	EPEKA Montenegro	Ndihmës Koordinator
Jerica Lorenci	EPEKA Sllovenia	Ndihmës Koordinator
Atli Thor Fanndal	TRANSPARENCY INTERNATIONAL Islanda	Ndihmës Koordinator

PARTNERËT

EPEKA Montenegro (organizata udhëheqëse)

Shoqata Shkencore Kërkimore për Art, Programe Kulturore, Arsimore dhe Teknologji EPEKA (Mali i Zi) vepron në Berane, një zonë rurale me papunësi të lartë të të rinjve dhe qasje të kufizuar në arsimin joformal. Në kuadër të DigitalVSCorrupt, ajo koordinon zbatimin e përgjithshëm, menaxhimin dhe monitorimin, dhe udhëheq punëtoritë kombëtare për ndërtimin e kapaciteteve të fokusuar në transparencën e mbështetur nga TIK dhe ndërgjegjësimin komunitar në Mal të Zi.

EPEKA Slovenia

Një ndërmarrje sociale joqeveritare aktive në qytetarinë e BE-së, punën rinore dhe përfshirjen. EPEKA Slloveni bashkë-organizon nisjen e partnerëve, mbështet menaxhimin dhe bashkë-zhvillon Modulin e transparencës të bazuar në TIK të frymëzuar nga modeli ERAR; ajo gjithashtu pret konferencën përfundimtare dhe mbështet diseminimin në nivel BE-je.

EPEKA Serbia

OJQ e fokusuar te të rinjtë nga Nishi me përvojë të fortë në mobilitet dhe përfshirje (duke përfshirë të rinjtë romë dhe migrantë). Në projekt, EPEKA Serbi bashkë-udhëheq trajnimet, mbështet dialogun rinor Kosovë–Serbi përmes aktiviteteve të përbashkëta me CET Prizren dhe piloton fushata lokale mbi integritetin në shërbimet publike.

CET Prizren (Kosovë)

Qendra për Edukim dhe Trajnim Prizren promovon vlerat demokratike dhe pjesëmarrjen e të rinjve. Në DigitalVSCorrupt ajo bashkë-dizajnon përmbajtje trajnimi miqësore për të rinjtë, bashkë-organizon punëtorin për ndërtimin e kapaciteteve në Kosovë dhe bashkëpunon me EPEKA Serbi për të forcuar besimin, dialogun dhe njohuritë antikorupsion te të rinjtë.

Phiren Amenca (Belgjikë)

Rrjet ndërkombëtar rinor rom me kapacitet të fortë informimi dhe avokimi. Udhëheq diseminimin në nivel BE-je, mbështet masat e përfshirjes në të gjitha aktivitetet dhe mentoron ekipet e fushatave rinore për të arritur audiencë të ndryshme me narrativa përfshirëse.

Transparency International Island

Sjell ekspertizë globale kundër korrupsionit, mjete praktike për hartëzimin dhe raportimin e rrezikut, dhe bashkë-autorizon seksionet e manualit të punës rinore mbi korrupsionin në institucionet publike dhe rrugët e llogaridhënies.

Институт за применети истражувања за бизнис (Македonia e Veriut)

Mbështet fushën "Korrupsioni në biznes" me seanca mbi rreziqet e prokurimit, konfliktet e interesit dhe zotimet e integritetit të NVM-ve. Bashkë-organizon punëtori kombëtare me dhoma/ndërmarrës.

QENDRA Open Doors (Shqipëri)

Një qendër e shoqërisë civile e orientuar drejt të rinjve që angazhon komunitetet në arsimin joformal dhe veprimin qytetar. Udhëheq punëtori për ndërtimin e kapaciteteve në Shqipëri dhe kontribuon me studime rastesh mbi integritetin e shërbimeve lokale.

Europe for You (Çeki)

Mbështet komunikimin, dizajnimin e fushatave dhe formatet krijuese të diseminimit.

FEIO (Poloni)

Fondacion edukimi/informimi që kontribuon në dizajnimin e aktiviteteve të bazuara në kërkim, anketa të shpejta dhe mjete vlerësimi para/pas të përshtatshme për mjediset rinore.

AKUSTIKUM (Bosnjë dhe Hercegovinë)

Organizatë kulturore që përdor media kreative dhe Metoda audio-vizuale. Bashkë-udhëheq tri rezultatet "simulim video" (sektori publik, biznesi, sinjalizimi), duke përfshirë krijimin e skenarëve vizualë dhe bashkë-krijimin me të rinjtë.

LIDSK (Turqi)

Organizatë për zhvillimin e të rinjve që fokusohet në aftësitë qytetare dhe dialogun. Pret punëtori për ndërtimin e kapaciteteve në Turqi dhe kontribuon me Metoda lehtësimi për grupe të ndryshme.

Arcigay (Itali)

Organizatë kombëtare e shoqërisë civile me ekspertizë në edukimin e bazuar në të drejta dhe lehtësimin e hapësirave të sigurta. Kontribuon me strategji përfshirjeje, protokolle etike dhe mesazhe fushatash mbi barazinë dhe integritetin.

Të gjithë partnerët bashkëpunojnë përmes thirrjeve mujore koordinuese, shablloneve të përbashkëta dhe vizitave të përbashkëta monitoruese.

<https://www.digitalvscorrupt.eu>

Co-funded by
the European Union

DIGITAL VS CORRUPT

